

Digitalni Trag

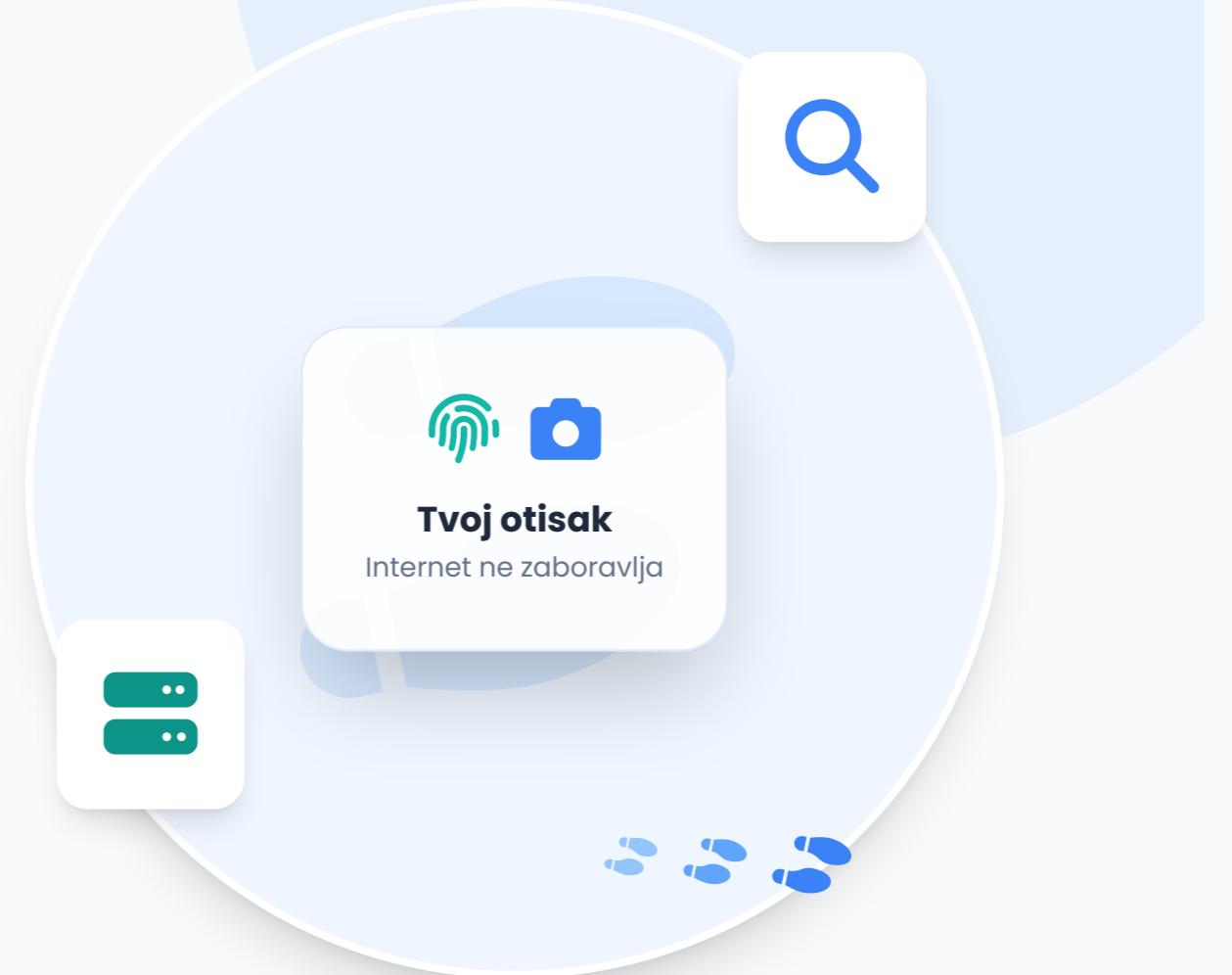
Šta ostavljamo iza sebe

Razumijevanje kako internet pamti svaki naš korak

Cilj radionice: Shvatiti da internet pamti i naučiti kako kontrolisati svoje digitalne tragove.

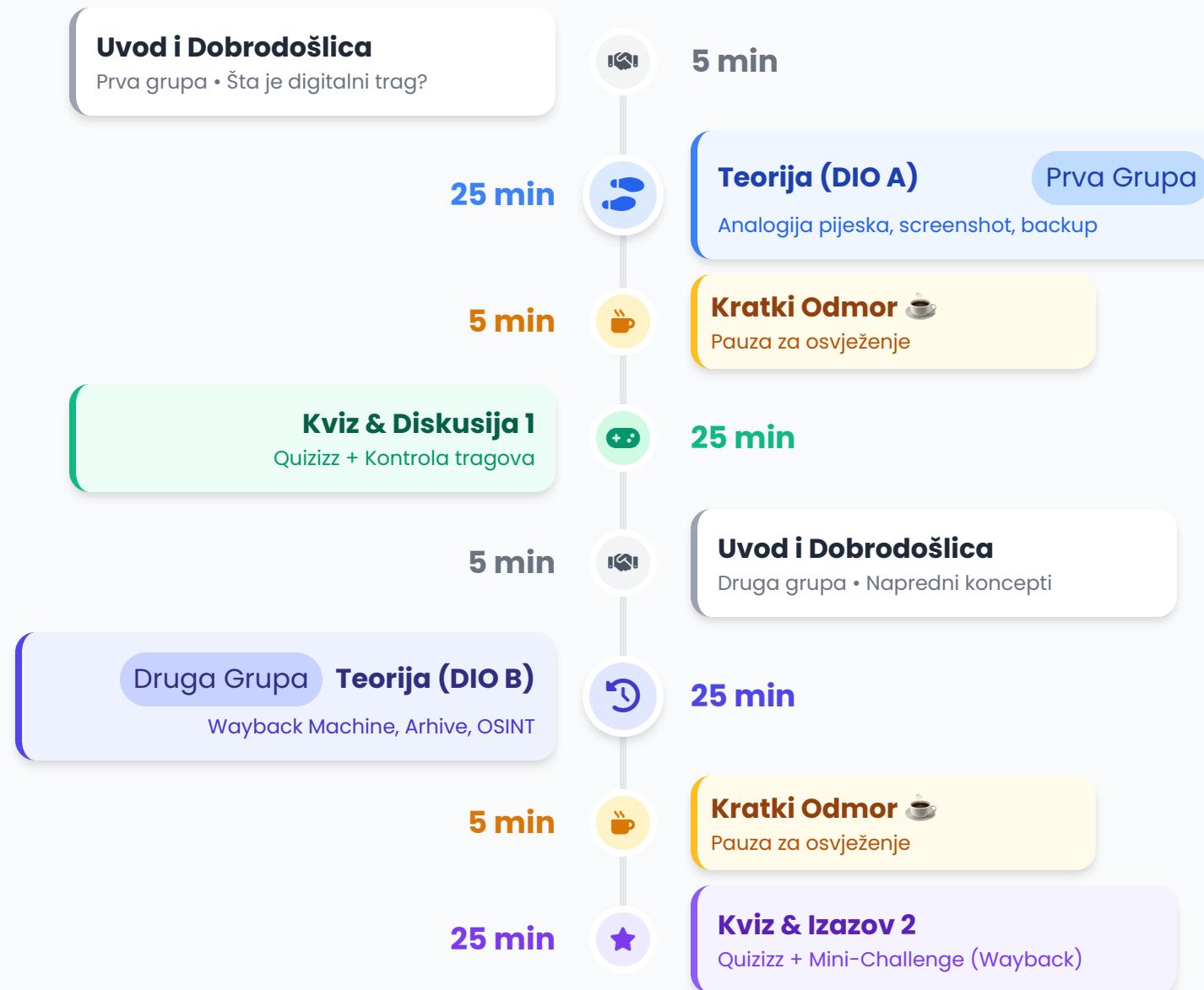
👤 Dio A: Mlađa grupa

🎓 Dio B: Starija grupa

Agenda dana

Plan radionice: Digitalni Trag (120 minuta)

Dobrodošli! 🚶

Danas otkrivamo tajne naših digitalnih otisaka.

Otkrivamo nevidljivo

Naučićemo šta ostaje iza nas kada smo online, baš kao otisci stopala.

Istražujemo zajedno

Postajemo pravi detektivi za digitalne tragove. Budite radoznali!

Sigurno okruženje

Dijelimo svoja iskustva bez straha. Ovdje smo da naučimo kako se zaštiti.

Spremni za potragu? Krenimo! 🕵️

Plan za Dio A

Šta nas čeka: otkrivamo digitalne tragove

Analogija: Otisci

Priča o otiscima u pjesku koji ostaju iza nas i šta nam to govori o internetu.

Šta je Digitalni Trag?

Razumjećemo šta sve ostavljamo iza sebe svakim klikom i objavom online.

Moć Screenshot-a

Otkrićemo kako slike ostaju sačuvane čak i nakon što ih "obrišemo" sa profila.

Kontrola & Zaštita

Naučićemo kako da upravljamo svojim tragovima i zaštitimo svoju privatnost.

Spremite se za detektivski posao!

MOTIVACIJA

Zašto učimo o tragovima?

Svaki korak na internetu ostavlja trag. Tvoj trag je tvoja digitalna priča.

Traju duže nego što misliš

Kao fosili u kamenu, digitalni tragovi mogu ostati godinama. Čak i kad ih ti ne vidiš, oni su tu.

Danas sadiš, sutra bereš

Pametne odluke danas čuvaju tvoju reputaciju sutra. Tvoj budući "ja" će ti biti zahvalan.

Preuzmi kontrolu

Nisi bespomoćan/na. Ti biraš kakav trag ostavljaš. Tvoja priča je u tvojim rukama.

Tvoj trag = Tvoja priča

PRVA GRUPA (9-11 GOD)

DIO A:

Tvoji Tragovi Online

Otkrijmo zajedno kakve tragove ostavljamo na internetu i
kako da oni budu sigurni i pozitivni! 🚶🌟

Digitalni Trag

Slike & Snimci

Tvoja Kontrola

ANALOGIJA

Tvoji tragovi su kao Otisci u Pijesku

Svaki korak ostavlja trag

Kada hodas po plaži, ostavljas otiske. Kada surfas internetom, ostavljas digitalne tragove.

Drugi ih mogu pratiti

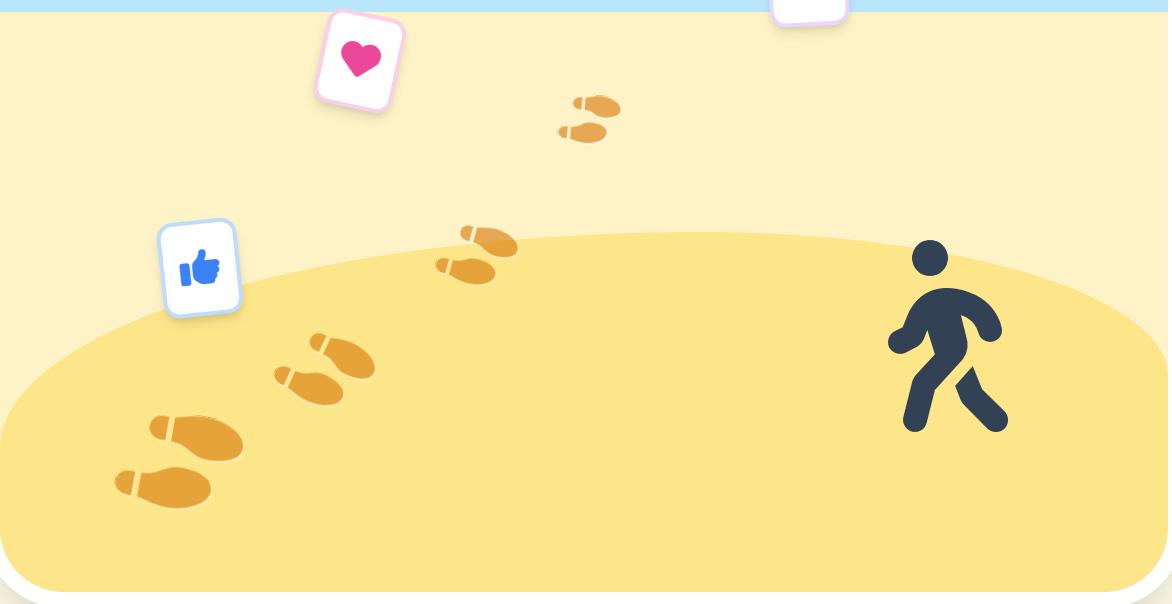
Neko može doći kasnije i vidjeti gdje si bio/bila i šta si radio/la, čak i kad odeš.

Teško se brišu

Za razliku od pijeska gdje more briše tragove, internet tragovi mogu ostati jako dugo.

• TRAGOVI OSTAJU

Šta je digitalni trag?

Sve što radiš na internetu ostavlja trag, bilo da to vidiš ili ne.

Skriveni podaci (Nevidljivi tragi)

Stvari koje ne vidiš: tvoja lokacija (gdje se nalaziš), koju vrstu telefona koristiš, koliko dugo gledaš neki video. Aplikacije ovo pamte!

Tvoje Akcije (Vidljivi tragi)

Svaki put kad nešto objaviš, lajkuješ sliku, napišeš komentar ili pošalješ poruku. To su tragi koje svjesno ostavljaš i koje drugi mogu vidjeti.

Pretrage i interesovanja

Ono što kucaš u Google ili YouTube tražilicu. Internet 'uči' šta voliš da bi ti pokazao više takvog sadržaja (reklame i preporuke).

Aktivni Trag vs Pasivni Trag

Neke tragove praviš ti, a neke prave drugi o tebi

Aktivni Trag

Ono što TI radiš namjerno

- Fotografije i videi koje objaviš na Instagramu ili TikToku.
- Komentari koje ostaviš ispod tuđih objava ili videa.
- Poruke koje pošalješ prijateljima u chat-u.
- Formulari koje popuniš (ime, email, škola).

vs

Pasivni Trag

Ono što ONI prikupljaju o tebi

- Tvoja lokacija (gdje se nalaziš dok koristiš aplikaciju).
- Koji uređaj koristiš (model telefona, baterija).
- Koliko dugo gledaš određeni video (pažnja).
- Tvoja IP adresa (digitalna adresa tvoje kuće).

Pasivni tragovi se stvaraju čak i kada ništa ne objavljuješ!

Trenutak za screenshot

Kada nešto objaviš, kontrola više nije samo tvoja. Pogledaj kako se tragovi čuvaju.

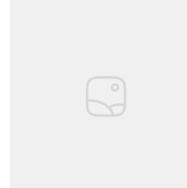

Snimak ekrana

Klik!

➊ Šta se dešava?

Čak i ako ti je profil zaključan, tvoji prijatelji mogu napraviti screenshot tvoje slike ili poruke. Za to im treba manje od jedne sekunde!

Dugme "Obriši"

Nije čarobni štapić

⚠ Istina o brisanju

Kada ti obrišeš sliku sa svog profila, ona nestaje za tebe. Ali ako je neko napravio screenshot prije toga, ta kopija ostaje kod njih u galeriji. Ti ne možeš obrisati sliku sa tuđeg telefona!

☞ Kopija se može dijeliti dalje...

🕒 TRAJNOST: ZAUVIJEK?

Test Školskog Panoa

Jednostavno pravilo koje te čuva od screenshot problema.

Zlatno Pitanje

Prije nego što klikneš "Objavi" ili "Pošalji", zastani na sekund i zapitaj se ovo pitanje.

Školski Pano Test

"Da li bih ovu sliku ili poruku zalijepio/la na oglasnu ploču u hodniku škole gdje svi prolaze?"

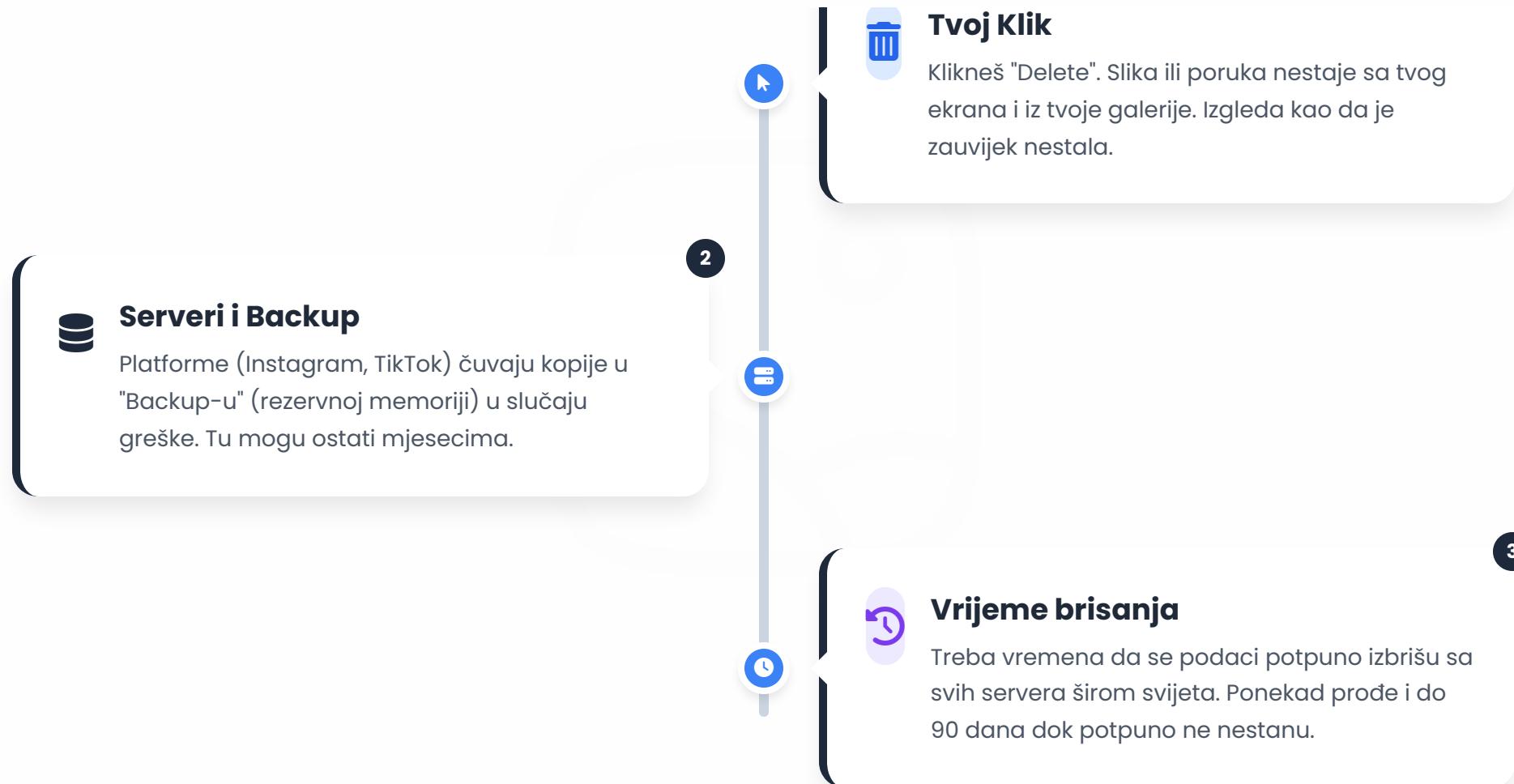
Ako je odgovor NE...

...onda to nemoj slati ni online! Jer screenshot može učiniti da to vidi cijela škola.

'Delete' ne znači uvijek 'Obrisano'

Šta se stvarno dešava kada klikneš kantu za smeće?

Digitalna higijena: Bolje spriječiti nego brisati!

 Savjet: Razmisli prije objave!

'Delete' ne briše odmah

Kada pritisneš "Obriši", tvoja slika kreće na putovanje...

PUTANJA TVOJIH PODATAKA:

1. Tvoj Uredaj

Ti pritisneš "Obriši". Slika nestaje sa tvog ekrana telefona.

2. Aplikacija

Aplikacija dobija naredbu, ali možda čuva kopiju u "Smeću" 30 dana.

3. Serveri

Glavni računari kompanije još uvijek imaju tvoju sliku na disku.

4. Backup Kopije

Sigurnosne kopije se čuvaju mjesecima ili godinama. Tu slika još živi!

VAŽNO SAZNANJE

Čak i kad ti ne vidiš sliku, ona može postojati na nekom serveru još dugo vremena.

Ko čuva tvoje tragove?

Gdje završavaju tvoje objave, slike i poruke? Nisu samo na tvom telefonu – one putuju daleko.

Platforme i Serveri

Instagram, TikTok i YouTube čuvaju tvoje podatke na ogromnim računarima (serverima) širom svijeta.

Aplikacije i Igre

Igrice poput Robloxa pamte tvoje pobjede, chatove i prijatelje da bi igra radila glatko.

Internet Arhive

Postoje mesta koja "snimaju" internet. Jednom objavljeno može postati dio istorije.

Zašto je ovo važno?

Zato su **postavke privatnosti** ključne! Ti biraš šta dijeliš i s kim.

KO ČUVA TVOJE TRGOVE?

Javni Profil vs Privatni Profil

Razlika je velika, ali pravila opreza su ista!

Javni Profil

Otvorena Vrata

- Svako na svijetu može vidjeti tvoje objave i slike.
- Nepoznate osobe mogu sačuvati tvoje fotografije.
- Tvoji podaci su dostupni pretraživačima (Google).
- Nemaš kontrolu ko dijeli tvoj sadržaj dalje.

Privatni Profil

Samo Prijatelji

- Samo ljudi koje ti odobriš mogu vidjeti sadržaj.
- Mnogo sigurnije, ali nije 100% zaštita.
- Tvoji "prijatelji" i dalje mogu napraviti **screenshot**.
- Ako prijatelj pokaže telefon drugome, privatnost nestaje.

VS

Važno: Screenshot probija svaki zid privatnosti! Pazi šta šalješ čak i najboljim prijateljima.

Kako kontrolisati svoje tragove?

Četiri ključna koraka da tvoj digitalni otisak bude siguran i pozitivan.

Postavke Privatnosti

Provjeri postavke na svim aplikacijama. Da li svi mogu vidjeti tvoje objave ili samo prijatelji? Ograniči vidljivost.

#SamoPrijatelji

#Privatno

Privatni Profil

Drži profil zaključanim. Tako ti odobravaš ko te prati. Tvoj profil je tvoja digitalna kuća – ne puštaj strance unutra.

#Zaključano

Provjera Prije Objave

Zastani 5 sekundi prije nego klikneš "Objavi". Da li bi ovo pokazao/la roditeljima ili nastavnicima?

#Razmisli

#BudiPametan

Lista Prijatelja

Redovno čisti listu prijatelja. Ako nekoga ne poznaješ u stvarnom životu ili ti više nije blizak, ukloni ga.

#ČišćenjeListe

#PraviPrijatelji

Pro Savjet: Ono što je jednom na internetu, tamo ostaje dugo. Najbolja kontrola je ne objaviti ono zbog čega će se kajati!

Kontrola tragova: Tvoji Saveznici

Ponekad je teško donijeti pravu odluku sam/a. Evo ko ti može pomoći i kako da usporiš prije klika.

Traži pomoć

Ako nisi siguran/na, pitaj roditelje, nastavnika ili stariju osobu od povjerenja.

Ne žuri sa objavom

Sačekaj 5 minuta prije nego što objaviš nešto kad si ljut/a ili uzbudjen/a.

Razmisli dvaput

Da li bi ti bilo neprijatno da ovu sliku vidi baka ili učiteljica? Ako da, ne objavljuj.

Prijavi problem

Ako vidiš nešto ružno ili opasno, koristi dugme "Report" ili "Prijavi".

Kakve tragove **ti** ostavljaš?

Nisu svi tragovi loši – neki ti mogu pomoći u budućnosti!

Pozitivni Tragovi

Gradi dobru reputaciju

- Učenje:** Dijeljenje projekata iz škole, zanimljivih činjenica ili hobija.
- Postignuća:** Medalje sa takmičenja, umjetnost koju stvaraš.
- Podrška:** Lijepi komentari drugima, čestitanje rođendana.
- Kreativnost:** Pokaži talente na siguran način (crtanje, muzika).

VS

Negativni Tragovi

Ovo želiš izbjegći

- Vrijedanje:** Ružni komentari, ismijavanje drugih (cyberbullying).
- Sramoćenje:** Dijeljenje tudihih blamova ili tajni bez dozvole.
- Previše privatno:** Adresa, broj telefona, gdje se nalaziš.
- Neprimjereno:** Slike ili riječi zbog kojih bi te bilo stid pred bakom.

Savjet: Tvoj budući poslodavac ili škola mogu vidjeti tvoje tragove!

Pozitivni vs Negativni Tragovi

Tragovi koje ostavljamo mogu nam pomoći ili odmoći. Evo primjera kako to izgleda u praksi.

✓ POZITIVAN TRAG

Projekat iz škole

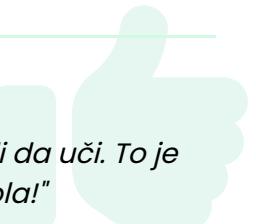
Lana dijeli postignuće

ⓘ Šta je Lana uradila?

Lana je ponosna na svoj naučni projekat o vulkanima. Podijelila je fotografiju projekta (bez lica druge djece) i napisala šta je naučila dok ga je pravila.

💡 Zašto je ovo dobro?

"Ovaj trag pokazuje da je Lana vrijedna, kreativna i voli da uči. To je super stvar koju mogu vidjeti nastavnici ili buduća škola!"

✗ NEGATIVAN TRAG

Tuđa fotografija

Dino pravi grešku

⚠ Šta je Dino uradio?

Dino je uslikao drugara u svlačionici dok se presvlačio i to mu je bilo smiješno. Podijelio je sliku u grupi na Viberu bez dozvole tog drugara.

💡 Zašto je ovo loše?

"Ovaj trag pokazuje nepoštovanje tuđe privatnosti i može povrijediti osjećanja. Čak i ako se Dino izvini, slika može ostati sačuvana kod drugih."

Tvoj trag je tvoja priča!

Svaka objava piše stranicu tvoje digitalne knjige. Neka bude sjajna!

Pitaj se prije objave

"Da li bih ovo pokazao/la na školskom panou?" Ako ne, ne objavljuj.

Kontroliši ko vidi

Koristi privatni profil i biraj prijatelje. Tvoj profil = tvoja kuća.

Delete nije magija

Tragovi mogu ostati u backupu. Najbolja zaštita je ne objaviti ono što je privatno.

Male promjene = Velika bezbjednost

Tvoji tragovi govore o tebi. Neka govore o tome kako si pametan/na i odgovoran/na!

SLJEDEĆI KORAK
 Pauza pa Kviz!

Kratki Odmor

Napuni baterije za nastavak!

5

MINUTA

Hidratacija

Popij čašu vode

Istezanje

Protegni se malo

Pauza za oči

Odmori pogled od ekrana

Vidimo se uskoro na Quizizz kvizu!

PROVJERA ZNANJA DIO A

Quizizz Kviz

Koliko znaš o screenshot-ima i tragovima?

1

Uzmi telefon ili tablet

Spremi se da loviš tačne odgovore

2

Otvori quizizz.com/join

Ili skeniraj QR kod sa desne strane

3

Unesi kod i svoje ime

Pitanja o digitalnim otiscima te čekaju!

Skeniraj Kod

Otvori kameru na telefonu

GAME CODE

Unesite ovaj kod na quizizz.com/join

DISKUSIJA

Vrijeme za Razgovor

Podijelite svoja razmišljanja o digitalnim tragovima

Screenshot-ovi?

Šta vas je najviše iznenadilo o tome kako screenshot-ovi čuvaju naše objave?

Bolja Zaštita

Kako možete poboljšati svoje postavke privatnosti već danas?

Moji Tragovi

Koji digitalni trag biste voljeli da drugi vide o vama?

👉 Podignite ruku ako imate ideju ili pitanje!

Twoj Trag je Twoja Priča!

Svaki tvoj klik gradi twoju digitalnu sliku. Budi ponosan/na na nju!

Razmisli prije objave

Zastani na sekund. Da li bi ovo pokazao/la roditeljima ili učitelju? Ako ne, ne objavljuj.

Čuvaj privatnost

Tvoji podaci su vrijedni. Koristi privatne profile i pazi šta dijeliš.

Gradi pozitivan trag

Koristi internet za učenje, zabavu i podršku drugima. Ostavi dobar utisak.

Kontrola je u tvojim rukama

Ti odlučuješ kakav trag ostavljaš. Budi pametan/na digitalni istraživač!

SLJEDEĆI KORAK

→ Prelazimo na Dio B

DIO B:

Napredni Koncepti Tragova

OSINT, arhiviranje, metapodaci i kako internet
zaista pamti. >_ SYSTEM_READY

ARHIVE

OSINT

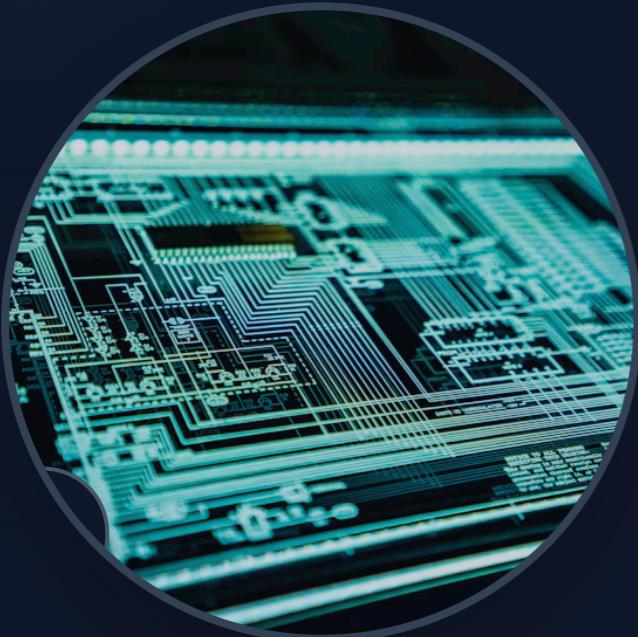

ZAŠTITA

Dobrodošli nazad!

Prelazimo na napredni nivo: Kako internet **zaista** pamti.

OSINT Tehnike

Otkrićemo kako se javno dostupni podaci koriste za pronađenje digitalnih tragova.

Digitalne Arhive

Upoznaćemo "Wayback Machine" i vidjeti zašto brisanje ne znači uvek nestajanje.

Upravljanje Reputacijom

Naučićemo strategije za minimiziranje traga i zaštitu budućih prilika.

Povratak iz arhive

Realna priča iz 2026. pokazuje kako "obrisano" nije uvijek zaista nestalo.

🕒 SLUČAJ: MAJ 2026.

Stari post iz 2022.

Vraća se kao bumerang

➊ Šta se desilo?

Marko (15) se prijavio za ljetni kamp robotike. Odbijen je jer je komisija pronašla arhiviranu kopiju uvredljivog komentara koji je napisao kad je imao 11 godina, iako ga je obrisao prije dvije godine.

🌐 Internet Arhiva (Wayback Machine) je sačuvala kopiju

Šta je moglo drugačije?

Analiza situacije

❷ Razmislimo zajedno:

- ✓ Da li je fer suditi nekome za greške iz djetinjstva?
- ✓ Kako bi Marko mogao "popraviti" svoj digitalni trag?
- ✓ Šta ovo znači za tvoje današnje objave?

LEKCIJA: INTERNET NE ZABORAVLJA

DIGITALNI TRAG POČINJE RANO

Većina djece ima aktivan digitalni otisak prije nego što nauče da govore ili hodaju. Podaci pokazuju zabrinjavajući trend.

GLAVNA VIJEST

Globalni Izvještaj

93%
DJECE IMA TRAG

DIGITALNI OTISAK FORMIRAN DO 2. GODINE ŽIVOTA

Istraživanja iz 2026. pokazuju da **93% djece** ima digitalni trag (slike, ime, datum rođenja) na internetu prije nego što napune dvije godine.

DATA PRIVACY INSTITUTE

FENOMEN

Društvene Mreže

"SHARENTING" PREUZIMA KONTROLU

Roditelji prosječno objave **1500 fotografija** svog djeteta online prije petog rođendana, često bez zaštite privatnosti, stvarajući trajni digitalni dosije bez pristanka djeteta.

 FAMILY TECH TRENDS

PRIJE ROĐENJA

Digitalni Identitet

OTISAK POČINJE PRIJE ROĐENJA

Kod 30% beba, digitalni trag počinje objavljivanjem **ultrazvučnih snimaka**. Ime, pol i očekivani datum rođenja postaju javni podaci mjesecima prije dolaska na svijet.

 FUTURE IDENTITY REPORT

Zašto su tvoji podaci **valuta budućnosti?**

Digitalni trag nije samo istorija – to je osnova tvoje buduće reputacije i sigurnosti.

Online Reputacija

Fakulteti i poslodavci u 2026. rutinski provjeravaju digitalne tragove. Tvoj profil je tvoj prvi CV – šta on govori o tebi?

Lična Sigurnost

Previše detalja (lokacije, navike) olakšava posao zlonamjernim osobama. "Sharenting" roditelja + tvoje objave = potpuni profil za krađu identiteta.

Kontrola Podataka

Jednom kad podaci uđu u AI modelle ili baze podataka, teško ih je ukloniti. Kontrola danas znači slobodu sutra.

profile_check_

Podaci ne stare

Rizik Identiteta

Visok

Profesionalni Trag

Pozitivan

Izloženost Privatnosti

Umjerena

"Tvoj digitalni trag se gradi svakim klikom."

Wayback Machine Arhiva

Vremenska mašina interneta koja pamti sve što je ikada objavljeno.

KAKO RADI DIGITALNA ARHIVA:

1. Pauk (Crawler)

Automatski programi ("pauci") neprestano pretražuju internet i kopiraju sadržaj svake javne web stranice.

2. Snimanje (Snapshot)

Pravi se "snimak" stranice u određenom vremenu. Čuva se tekst, slike i izgled tačno kako su bili tog dana.

3. Vječna Arhiva

Čak i ako vlasnik obriše sajt ili promijeni sadržaj, originalna verzija ostaje dostupna u arhivi zauvijek.

FUN FACT 2026

Wayback Machine sadrži preko **900 milijardi** sačuvanih web stranica!

Wayback Machine Demo

Kako putovati kroz vrijeme na internetu u 3 koraka

PROCES ARHIVSKE PRETRAGE:

1. Upiši URL

Otiđi na archive.org/web i unesi web adresu (link) stranice koju želiš da istražiš.

`http://example.com`

2. Izaberi Datum

Pogledaj kalendar. Plavi kružići označavaju datume kada je "snimljena" verzija te stranice.

12 13 14

3. Uporedi Promjene

Otvori stari snimak. Vidi šta je obrisano, izmijenjeno ili sakriveno u odnosu na danas.

2022

vs

2026

HAKERSKI TRIK

Čak i ako vlasnik sajta obriše stranicu danas, njena kopija iz 2024. može zauvijek ostati u arhivi.

Backup i Cloud: Gdje se čuva 'obrisano'?

Kada pritisneš "Delete", podaci ne nestaju odmah. Sistem je dizajniran da pamti i štiti tvoje podatke, što znači da kopije ostaju dugo.

Cloud Storage

Google Drive, iCloud i Dropbox čuvaju verzije fajlova i do 30-90 dana nakon brisanja u "Trash" folderu.

Serverski Backup

Kompanije rade dnevne i sedmične kopije (snapshots) cijelih servera. Ovi backupi se mogu čuvati godinama.

CDN Caching

Slike se kopiraju na servere širom svijeta (Content Delivery Network) radi brzine. Brisanje s originala ne briše odmah keširane kopije.

Zakonsko Čuvanje

U nekim slučajevima, zakoni zahtijevaju od platformi da čuvaju podatke (logove) 6-12 mjeseci čak i nakon gašenja naloga.

Pametna politika brisanja

Kako aktivno upravljati svojim podacima i smanjiti digitalni trag

KORACI ZA ČIŠĆENJE DIGITALNOG PROSTORA:

1. Periodično Brisanje

Postavi podsjetnik svaka 3 mjeseca. Pregledaj stare fajlove, slike i dokumente koji ti više ne trebaju.

2. Kontrola Naloga

Provjeri "Connected Apps" u postavkama. Ukloni pristup aplikacijama koje više ne koristiš.

3. Provjera Uređaja

Obrisi keš memoriju, downloads folder i stare instalacijske fajlove sa svih povezanih uređaja.

PRO SAVJET

Manje podataka = manji rizik od curenja informacija. Digitalni minimalizam je moć.

OSINT Tehnike: Pronalaženje Tragova

Kako digitalni detektivi pronalaze informacije koristeći javne izvore.

METODE ISTRAŽIVANJA:

1. Obrnuta Pretraga Slika

Alati poput Google Lens ili TinEye otkrivaju gdje se sve slika pojavljuje. Otkriva lažne profile i ukradene fotke.

2. Pretraga Korisničkog Imena

Isto ime se često koristi na više mreža (Instagram, TikTok, forumi). Povezuje različite profile jedne osobe.

3. Provjera Arhiva

Wayback Machine i keširane stranice pokazuju šta je bilo obrisano ili izmijenjeno. Internet pamti prošlost.

OSINT MOĆ

Ove tehnike su javno dostupne svima. Tvoji tragovi su lakše vidljivi nego što misliš.

ETIČKI KODEKS

- ✓ Koristi isključivo **javno dostupne** podatke.
- ✗ Nikada ne kontaktiraj osobu koju istražuješ.
- ✗ Ne pokušavaj hakovati naloge (ovo je ilegalno!).
- 🛡 Svrha je učenje zaštite, ne špijuniranje.

TVOJI ALATI

G Pretraga

Rev. Image

⌚ Wayback

Mape

PRAKTIČNI ZADATAK

:: IZABERI JEDAN SCENARIO ::

Misteriozna Slika

LAKO

Prijatelj je objavio sliku iz parka, ali nije napisao lokaciju. Da li je slika sigurna?

CILJ:

Otkrij lokaciju koristeći vizuelne tragove (zgrade, znakovi).

Google Lens

Mape

Vremeplov

TEŠKO

Web stranica škole je promijenjena. Kako je izgledala 2020. godine?

CILJ:

Pronađi arhiviranu verziju stranice i jednu razliku.

Wayback Machine

Digitalni Blizanac

SREDNJE

Pronađi da li tvoje korisničko ime (ili izmišljeno) postoji na drugim mrežama.

CILJ:

Provjeri unikatnost username-a na 3 različite platforme.

Namechk

Google

Exif Detektiv

BONUS

Fotografija sadrži "metapod atke". Šta oni mogu otkriti?

CILJ:

Identifikuj model kamere ili datum nastanka slike.

Exif Viewer

Da li brisati stari sadržaj?

Šta ako post šteti sada, ali je dio tvoje priče?

Opcija: Obrisati

"Prošlost ne treba da definiše moju budućnost. Ako mi nešto sada šteti reputaciji, najbolje je da nestane zauvijek."

Opcija: Sačuvati

"To je dio mog odrastanja i moje priče. Brisanje je kao laganje o tome ko sam bio/bila. Bolje je objasniti kontekst."

Opcija: Arhivirati

"Ne mora biti javno dostupno svima. Mogu ga sakriti ili arhivirati samo za sebe kao uspomenu."

Diskutuj sa osobom do sebe: Šta bi ti uradio/la?

Različite Perspektive

Isti digitalni trag izgleda potpuno drugačije zavisno od toga ko ga gleda. Kako tvoje objave tumače različiti akteri?

Škola

INSTITUCIONALNI POGLED

"Gledamo da li učenik/ca predstavlja školu na primjeren način. Nasilje, govor mržnje ili ilegalne aktivnosti na profilu mogu dovesti do disciplinskih mjera, čak i van nastave."

Porodica

ZAŠTITNIČKI POGLED

"Brinemo o tvojoj sigurnosti. Da li otkrivaš previše informacija strancima? Da li te neko može povrijediti ili iskoristiti tvoje podatke? Želimo da budeš bezbjedan/na."

Prijatelji

SOCIJALNI POGLED

"Gledamo šta je zabavno, kul ili smiješno. Često ne razmišljamo o posljedicama. Pritisak grupe može te navesti da objaviš nešto što kasnije zažališ."

Budući Poslodavac

PROFESIONALNI POGLED

"Tražimo znakove zrelosti i profesionalizma. Da li se tvoj online imidž uklapa u našu kompaniju? Stari postovi mogu biti razlog da ne dobiješ posao iz snova."

Fokus: **Reputacija & Pravila**

Fokus: **Bezbjednost & Privatnost**

Fokus: **Zabava & Status**

Fokus: **Karakter & Zrelost**

Kako minimizirati digitalni trag?

Četiri ključna pravila za smanjenje izloženosti i zaštitu privatnosti online.

Dijeli Manje (Data Minimization)

Princip minimalizma: objavi samo ono što je neophodno. Svaki detalj (lokacija, škola, datum) je dio slagalice za OSINT.

#ManjeJeViše

#Minimalizam

Privatne Liste (Close Friends)

Koristi 'Close Friends' ili privatne grupe za ličniji sadržaj. Ne mora svaki follower vidjeti tvoj privatni život.

#Segmentacija

#UžiKrug

Kontrole Preuzimanja

Onemogući 'Remix', 'Download' i 'Share' opcije gdje god je moguće. Otežaj drugima da kopiraju tvoj sadržaj.

#Zabranakopiranja

#Settings

Svijest o Metapodacima

Fotografije sadrže EXIF podatke (lokacija, uređaj, vrijeme). Društvene mreže ih često brišu, ali direktno slanje ne.

#EXIF

#SkriveniPodaci

Ekspertska Savjet: "Security through Obscurity" nije dovoljna zaštita, ali smanjenje površine napada (manje podataka) je najbolja odbrana.

Osnovno Brisanje vs Napredna Zaštita

Dva nivoa alata za smanjenje tvog digitalnog traga

Osnovno Čišćenje

Redovno održavanje higijene

Pregled Istorije

Provjeri šta si pretraživao/la i posjećivao/la. Često zaboravimo stare pretrage.

Brisanje Aktivnosti

Koristi opciju "Clear browsing data" (obriši podatke pregledanja) barem jednom mjesечно.

Brisanje Kolačića

Kolačići (cookies) prate tvoje kretanje. Njihovim brisanjem otežavaš praćenje.

VS

Napredna Zaštita

Alati za aktivnu anonimnost

Privatni Prozor (Incognito)

Pregledač ne pamti istoriju, kolačiće ni podatke o sajtu nakon zatvaranja prozora.

Osnovni VPN

Virtual Private Network sakriva tvoju IP adresu i lokaciju od sajtova koje posjećuješ.

Privatni Pretraživači

Korištenje DuckDuckGo ili Startpage umjesto Google-a za pretrage bez praćenja.

Savjet: Incognito mode te sakriva od istorije pregledača, ali ne od internet provajdera!

Budi Svjestan/Svjesna Svojih Tragova

Ključne pouke za napredno upravljanje digitalnim identitetom.

01

Planiraj Objave

Razmisli o dugoročnom uticaju.
Svaka objava je dio tvoje buduće
biografije koju će neko pretraživati.

02

Provjeravaj Postavke

Redovno revidiraj privatnost.
Aplikacije mijenjaju pravila, budi
korak ispred i ograniči pristup
podacima.

03

Koristi Alate

Iskoristi OSINT metode za samo-
provjeru. Povremeno "guglaj" sebe i
koristi Wayback Machine za uvid u
arhive.

"Tvoj digitalni trag nije samo prošlost, to je tvoja buduća reputacija."

Spremni za kviz? →

Kratki Odmor

Napuni baterije za nastavak!

5

MINUTA

Hidratacija

Popij čašu vode

Istezanje

Protegni se malo

Priprema

Spremi se za izazov

Vidimo se uskoro na Quizizz kvizu!

PROVJERA ZNANJA DIO B

Quizizz Kviz

Scenariji, etika i napredni tragovi

1 Pripremi uređaj

Testiraćemo tvoje OSINT vještine

2 Otvori quizizz.com/join

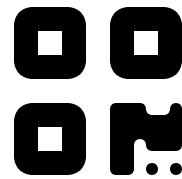
Ili skeniraj QR kod desno

3 Unesi kod i nadimak

Pitanja o etici i privatnosti te čekaju

Skeniraj Kod

Pristup naprednom kvizu

GAME CODE

A dashed blue rectangular box for entering the game code.

Unesite ovaj kod na quizizz.com/join

MINI-CHALLENGE

:: PRONAĐI SVOJ TRAG ::

STATUS MISIJE

AKTIVNA

Wayback Machine

archive.org/web

Vremenska mašina interneta. Provjeri šta je arhivirano iz prošlosti.

Javna Pretraga

Google / DuckDuckGo

Pretraži svoje korisničko ime ili nadimak pod navodnicima.

Društvene Mreže

Javni profili

Provjeri šta se vidi kada nisi ulogovan/a (Incognito mode).

>_ TVOJ ZADATAK

Postani digitalni detektiv za svoj sopstveni otisak. **Cilj:** Pronađi javno dostupne informacije o sebi bez kontaktiranja ikoga.

1

KORAK 1: PRIPREMA

Otvori "Incognito" ili "Private" prozor u browseru.

2

KORAK 2: PRETRAGA

Upiši svoje uobičajeno korisničko ime (username) u pretraživač.

3

KORAK 3: ARHIVA

Provjeri stari blog ili profil na Wayback Machine (archive.org).

NAPOMENA: Ovo radimo samo za SVOJE podatke. Poštuj tuđu privatnost!

Šta smo Otkrili?

Podijelite svoje nalaze iz naprednog OSINT izazova

Moji Tragovi?

Šta ste pronašli o sebi ili drugima koristeći javne izvore (Wayback Machine, pretraga)?

Promjene Postavki

Šta ćete odmah promijeniti u svojim postavkama privatnosti na mrežama?

Ključni Savjet

Koji je najvažniji savjet o digitalnim tragovima koji nosite kući danas?

Podignite ruku za riječ – svako mišljenje je važno!

IZAZOV ZA ZVJEZDICU

:: BONUS MISIJA ::

 OSVOJI POENE

Tragovi u Pijesku

DIO A (9-11 god)

Zamislite da ste detektivi koji uče kako da sakriju svoje tragove!

Tvoj Zadatak:

- ✓ Nacrtaj svoje "digitalne otiske" (igrice, chat, slike) na papiru.
- ✓ Pored svakog otiska nacrtaj "štít" (privatni profil, jaka lozinka).
- ✓ **Misija:** Pokaži crtež porodici i objasni im kako se štit koristi!

Nagrada: Titula "Majstor Skrivanja"

Vremeplov Detektiv

DIO B (12-15 god)

Istraži kako se internet mijenja i šta "zaboravlja" (ili ne zaboravlja).

Tvoj Zadatak:

- ✓ Otvori archive.org/web (Wayback Machine).
- ✓ Pronađi svoj omiljeni sajt kako je izgledao 2015. godine.
- ✓ **Misija:** Napiši 3 stvari koje su nestale sa sajta, a arhivirane su zauvijek.

Nagrada: OSINT Level 1 značka

STATISTIKE I ZANIMLJIVI FAKTI

Brojke ne lažu: digitalni tragovi nastaju sve ranije i ostaju sve duže. Evo šta kažu podaci za 2026. godinu.

SHARENTING ALARM

Statistika 2026

93% DJECE IMA DIGITALNI TRAG PRIJE 2. ROĐENDANA

Istraživanja pokazuju da roditelji i rodbina kreiraju prve digitalne otiske za djecu objavljuvajući fotografije ultrazvuka i prvih koraka, često bez zaštite privatnosti.

— GLOBAL DATA INSTITUTE

REPUTACIJA

HR Trendovi

70% POSLODAVACA PROVJERAVA DRUŠTVENE MREŽE

Stari postovi iz tinejdžerskih dana sve češće utiču na stipendije i prve poslove. "Digitalno čišćenje" postaje nova obavezna vještina za mlade profesionalce.

— FUTURE OF WORK

TRAJNOST PODATAKA

Tech Izveštaj

SCREENSHOT "HVATA" OBJAVU ZA 0.3 SEKUNDE

Prosječno vrijeme potrebno da neko napravi screenshot tvoje "privremene" priče je manje od pola sekunde. 60% obrisanih objava i dalje postoji na tuđim uređajima.

TECH SPEED ANALYSIS

ARHIVIRANJE

Web History

INTERNET ARHIVA ČUVA 900 MILIJARDI STRANICA

Wayback Machine i slični alati automatski arhiviraju javni web. Tvoj stari blog ili forum post iz 2022. je vjerovatno negdje sačuvan, čak i ako sajt više ne postoji.

INTERNET ARCHIVE STATS

DODATNI MATERIJALI

Korisni Resursi i Linkovi

Istraži arhive, nauči više o privatnosti i zabavi se uz kvizove.

Wayback Machine

Internet Arhiva gdje možeš vidjeti kako su web stranice izgledale u prošlosti i pronaći stare tragove.

 archive.org/web

Vodiči o Privatnosti

Saznaj kako zaštiti svoje podatke, kontrolisati digitalni otisak i prijaviti probleme.

 esafety.gov.au

Quizizz Platforma

Nastavi učiti kroz igru! Rješavaj kvizove o digitalnim tragovima i osvajaj bodove.

 quizizz.com

Predavač

Radionica Digitalne Bezbjednosti

email@kontakt.com

www.moj-sajt.com

Vodič za Predavača: Digitalni Trag

Ključne napomene za Temu 2: Šta ostavljamo iza sebe

 Ukupno trajanje: 120 min (2 × 60 min)

Jezik i Ton

- ✓ **Ijekavica:** "dio", "djeca", "bezbjednost".
- ✓ **Gender Neutral:** "Dijete", "osoba", "detektiv/ka".
- ♥ **Ton:** Fokus na kontroli ("tvoj trag je tvoja priča"), ne na strahu.

Struktura Radionice

DIO A (Mlađi 9-11)

Prvih 60 min

- **Uvod (5')**: Otisci u pijesku & plan.
- **Teorija (25')**: Screenshot, Backup, "Delete" dugme.
- **Pauza (5')**: Odmor očiju.
- **Kviz (25')**: Quizizz o tragovima + diskusija.

DIO B (Stariji 12-15)

Drugih 60 min

- **Uvod (5')**: Realni slučaj (stari post).
- **Teorija (25')**: Wayback Machine, OSINT, Etika.
- **Pauza (5')**: Odmor.
- **Kviz (25')**: Quizizz + Challenge "Pronađi trag".

Ključni Koncepti

 Analogija (Dio A): "Otisci u pijesku" - neki talasi (vrijeme) ih obrišu, ali neki se pretvore u kamen (screenshot).

 Arhiva (Dio B): Wayback Machine je kao vremeplov. Pokaži im da internet pamti više od Google pretrage.

 Pitanja: "Šta mislite, gdje odlazi slika kad kliknete delete?"

Tehnička Priprema

- Internet za Wayback Machine demo?
- Quizizz kodovi** unijeti na slajdove 22 i 42?
- Provjeri link archive.org prije časa.

Quizizz Fokus

 Pitanje za diskusiju: "Može li neko sačuvati tvoju sliku i kad je obrišeš?" (Odgovor: DA - screenshot, backup).

 Bodovanje: Nagradi timove koji objasne ZAŠTO je odgovor tačan.

 Challenge: Za zvezdicu - nacrtaj/pronađi trag.